Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Ewald, Carl

Titel: BREV TIL: Faber, Jytte Johanne FRA: Ewald, Carl (1856-10-15/1908-02-23)

Citation: Ewald, Carl: ”BREV TIL: Faber, Jytte Johanne FRA: Ewald, Carl (1856-10-15/1908-02-23)”, i *Breve til mine Børn fra Paris*, Gyldendalske Boghandel Nordisk, s. 60. Onlineudgave fra Danmarks Breve: https://tekster.kb.dk/text/letters-001913015-000-shoot-L0019130150000005.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Breve til mine Børn fra Paris

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Læs Public Domain-erklæringen

Ewald, Carl, *Breve til mine Børn fra Paris,*

Ide sidste Dage har jeg turet rundt i Omegnen.

Jeg véd knap selv, hvor jeg har været, for jeg fæster mig kun lidt ved Navne. I den tidlige Morgen rejser jeg med Toget eller Seinedamperen til en Station, som jeg har valgt paa Kortet af en eller anden ligegyldig Grund, og saa giver jeg mig paa Vandring.

Jeg gaar mellem de Villaer, som alle Vegne skyder op i Tusindtal og gemmer de forskelligste Ting bag deres klosteragtige Havemure. Jeg titter ind, hvor jeg kan komme af Sted med det, læser i et Ansigt, en Rude, en Pige, der banker Sengklæder, en Gartner, der gør Haven i Stand til Vaaren.

Der er ikke det mindste af Provinsen ved disse store Villabyer.

s. 61De er Paris endnu.

Eller de er Kommentarer til Paris … Afslutning paa det brogede Liv derinde… Nøglen til Verdensstadens Gaade … Gryden, hvorfra Dampen stiger, som bringer Verdens Næsebor til at skælve … noget af hvert og det altsammen paa én Gang.

De oprindelige, indfødte sér jeg ikke meget til. De har sagtens trukket sig tilbage som Fiskerne i Hornbæk ved Sommertid. Jeg sér ikke andet end Parisere og fremmede.

Her er Pensionistens nødtvungne Nøjsomhed. Her er Stræberens Søndagsglæde og Bedsteborgerens Skilling paa Skilling sammensparede Alderdomsidyl. Her er Kunstnere og Videnskabsmænd, Turtelduer, landsforviste og landflygtige, Digtere, Anarkister, Nordmænd og mangfoldige andre Møl, som flagrer om Paris' elektriske Sol, men af en eller anden Grund har deres Rede herude i det grønne.

Fælles for dem allesammen er det, at deres Personlighed er ligesom faldet i Lave s. 62herude. De er, hvad de er. De arbejder, elsker, hviler sig uden Bagtanker.

Jeg sér gennem Jernporten ind i Rentierens velholdte Have. Den hvide Villa skinner mellem de bladløse Træer … dér kommer Manden selv, en lille, tyk Mand og hans store, tykke Kone.

De snakker med Gartneren og gaar rundt og kigger, om der ikke snart kommer noget op af den gode Jord. Interesserede lytter de til Gartnerens Forklaring … Rentieren har Avisen i Haanden, han har studeret „Russernes" Kurs til sin Morgenkaffe … Det er sølvgraat Haar og Aftenrøde til mange danske Viser.

Og lige ved Siden af bor Russerne.

Der er ingen Gartner, som pusler i Haven. Den gror lidt vildt, Huset selv sér forsømt ud. Det har i mange Aar været lejet ud til Russere. De er kommen og rejst. En Dag var der en ny Lejer, uden at nogen havde mærket, at han var flyttet ind og den gamle ud.

Ingen véd, om han laver Bomber eller s. 63Brochurer eller noget andet, der før eller senere vil lægge hans Hænder og Fødder i Jern og bringe ham til Sibirien, hvis han ikke benaades med Galgen.

Ingen véd, om han maaske allerede har kastet Bomben …

Der er saa stille i det russiske Hus, mistænkelig stille, siger Naboen, den lille tykke Rentier. Han er ikke et Øjeblik i Tvivl om, at de konspirerer mod den hellige Czar, og det vil altsaa sige: mod de hellige Obligationer.

Saa ked er han af Naboskabet, at han absolut tænker paa at sælge og flytte fra Egnen. Den Fyr derinde forstyrrer hans Middagssøvn. Han drømmer, at Czaren falder, og Obligationerne falder. Og hvordan skal saa en redelig lille parisisk Rentier i det Republikkens Aar 1907 blive staaende?

Men han kan ikke bære det over sit Hjerte at skilles fra Vinrankerne, som er begyndt at vokse saa godt paa Skrænten s. 64bag Huset. Og Roserne tegner saa godt i Aar …

Desuden er der jo Russere alle Vegne.

Det er mig næsten umuligt at blive af med Manden, som fortæller mig alt dette.

Jeg standsede ham og spurgte om en Vej, hvor den gik hen, og hans Høflighed er uden Grænser. Han vil følge mig, og han følger mig. Han har boet her, siden han var fem Aar og syv Maaneder, og han kender alt og alle. Jeg kan prise min Lykke, at jeg traf just ham. Ellers plejer han aldrig at gaa ud før elleve, men i Nat har han sovet saa daarligt, fordi han har faaet Brev fra sin Datter i Lyon. Hun er gift med en Læge, og hun har aborteret. Og de vil saa gerne have et Barn … helst en Pige …

Han fortæller mig om Rentieren og om Russeren og om den smukke Amelie i den næste Villa.

Hun er flyttet herud for nylig. Ingen véd, hvem hun er. Saa snart hun kommer udenfor Porten, trækker hun et tæt Slør s. 65for Ansigtet. Hver Eftermiddag tager hun med Toget til Paris, og hver Nat kommer hun tilbage … sommetider i Automobil.

Saa har hun sin Elsker med sig. Ingen véd, hvem han er …

Sé … sé … dér er Elskeren … dér er hun selv. Nu skal han til Byen … han tager til Byen hver Formiddag.

Om jeg bare vil sé … hun staar paa Trappen og kysser og kysser ham til Tak og Farvel …

Ja, de Fruentimmer. Han tror bestemt, den smukke Amélie er Skuespillerinde. Jeg véd bestemt, at for Øjeblikket spiller hun ikke Komedie.

Omsider lykkes det mig at slippe fra den venlige Mand.

Dog ikke før jeg har faaet at vide, at hans Datter først var forlovet med en Prokurator i Nantes, som destoværre døde. Det gør mig ondt. For havde han levet, havde hun maaske ikke aborteret.

Jeg siger det til ham, for hvad skal jeg sige. Men jeg sér straks, at hans Hjerne s. 66ikke kan rumme denne nye Kombination, og jeg iler med at forsikre ham, at jeg for mit Vedkommende kun har Grund til at glæde mig over Prokuratorens Død. For havde han levet, saa havde Datteren jo ikke aborteret i Lyon, og saa var han ikke staaet tidlig op, og jeg havde ikke mødt ham i Dag og faaet alle de interessante Oplysninger.

Han er henrykt.

Og da jeg saa kommer i Tanker om, hvem jeg selv er og fortæller ham, at jeg hver Dag venter Telegram fra min egen Datter, at hun har gjort mig til Bedstefar, omfavner han mig med fugtige Øjne, trykker mig til det Hjerte, der har banket her, siden det var fem Aar og syv Maaneder, og giver mig sin Svigersøns Adresse, for hvis jeg skulde komme til Lyon.

Jeg giver ham min Dattermands til Gengæld for det nærliggende Tilfældes Skyld, at han skulde komme til Danmark. Han opskriver den, holder den ud fra sig, læser den med lysende Øjne og takker s. 67mig varmt. Vi skilles under en Styrtregn af merçi … merçi bien … mille merçi … bonjour … au revoir …

Men jeg drejer blot lige om Hjørnet. Saa snart jeg er sikker paa, at min nye Ven er borte, vender jeg om og gaar tilbage til Russerens Hus.

Jeg har et Anbefalingsbrev i Lommen ikke til ham derinde, men til en af hans Landsmænd. Det er ligegyldigt, for jeg har ikke brugt det, og jeg bruger det ikke.

Jeg kan ikke taale at være sammen med de Mennesker.

Naturligvis har jeg truffet dem nu og da. De er jo ikke til at undgaa. Som dødsviede Korsfarere, flere og flere for hvert Aar der gaar, ruster de sig altid og uafladelig til Tog mod deres hellige Land … deres eget Land. Overalt, hvor de kan faa Lov til at være en Stund i Fred spredes og samles de, til deres Kærlighed atter kalder dem til Kamp.

Jeg husker engang … det var vist i Hamborg.

s. 68Vi var nogle Stykker samlede til Fest paa en Restaurant. Der var Vin og Lys og Blomster og skønne Damer i skønne Klæder. Vi kendte hinanden, stolede paa hinanden, kunde følges saa langt, at ingen Mislyd forstyrrede vort glade Samvær.

Det var ikke Pjank, vi morede os med, ikke heller var vi kommen sammen for at æde og drikke. Vi omlagde uden at blinke de største Værdier, afsatte Fyrster, omredigerede Lovene og fyldte Rigets Tugthuse med de af Rigets gode Mænd, som rettelig burde være der.

Saa kom han … Russeren … en af dem, som har et stort Navn i Czarens Politiregistre.

Vi havde ventet ham. Vi havde længtes efter at sé ham, og vi sprang op fra vore Stole, da han stod der.

Men da jeg saa hans Øjne og hans Mund, var det mig pludselig, som om Lysene sluktes, de skønne Damer falmede og tunge Bloddraaber dryppede paa den hvide Dug.

s. 69I forstaar nok, det var ikke Mørket og Blodet og Alderdommen, jeg ræddedes for. Det var Lysene og den hvide Dug, jeg skammede mig over.

Alle de store Ord, vi havde talt — og de var store nok for os og større end de fleste af os turde vove at sige dem udenfor Vennekredsen — de klang bort i Luften som Finkepjadder, nu jeg saa hans rolige Øjne med al

Ruslands Vé og Vælde paa Bunden … hans tavse Mund, der raabte saa højt om Handling.

Min Festglæde var borte. Jeg kunde bare sidde mellem de andre og sé paa ham.

Og næste Gang … det var et Aarstid efter …

Jeg gik langs Broholms Havremark en dejlig Høstdag.

Ingenting er saa dejlig som en dansk Høstdag under høj Himmel. Det er Lønningsdagen, hvor Vorherre betaler alle Mennesker, hvad han er dem skyldig for Aarets Møje. Da jeg var ung og blød i s. 70Sindet, tænkte jeg, at saa vidt kunde det aldrig komme, at danske Arbejdere lod det gode, gule Korn ligge og raadne paa Marken.

Jeg blev staaende og saa paa Folkene, der sad og spiste deres Mellemmad. I en Klynge for sig selv sad Polakkerne.

Og pludselig saa jeg to Øjne og en Mund …

Det var ham … Russeren fra Hamborg … svedig og brun, i Træsko og blaa Bomuldsskjorte, spisende en Rundtenom Rugbrød med Kommenost.

Han kendte ogsaa mig eller huskede, at vi havde sét hinanden før i Verden et Sted, og gjorde Tegn, at her maatte vi være fremmede for hinanden.

Jeg gik hen og hilste paa Forvalteren, der stod for sig selv og slog med sin tykke Stok paa sine Støvler. Han fortalte mig, at min Mand var den bedste af alle Polakkerne.

„Han er ligefrem et Menneske mellem alle de Dyr. Saa dygtig han er og saa pæn s. 71og fredsommelig. Han drikker sig aldrig fuld en Gang. Forpagteren bød ham forgangen en høj Løn, hvis han vilde blive paa Gaarden; men han maa hjem, siger han.“

„Saa faar han sagtens større Løn et Sted derhjemme.“

„Naa da. De faar Klø og sulter og bliver puttede i Hullet for et godt Ord, efter hvad de andre siger. Selv har han aldrig klaget sig, men nikker bare og siger, han maa hjem.“

Saa brølede han Folkene til Arbejde. Jeg saa efter Russeren, som ikke en eneste Gang saa efter mig, og gik saa hjem i min Stue.

— Nej … jeg opsøger ikke den Russer, til hvem jeg har Anbefalingsbrev.

Jeg tør ikke bære mit lille, radikale danske Lys ud i den Storm, der staar fra det underfulde Østerland, hvor Menneskene er saa forkuede og saa ranke, og Retten og Uretten saa tindrende klar … hvor en jævn Student, en lille Lærerinde pludselig s. 72aabenbarer sig som historiske Helteskikkelser og straks betaler deres Glorie med den bitre Død.

Jeg skal jo hjem igen.

Og hvordan skal jeg kunne flamme i Indignation over Karen Bornemanns Forkastelse, naar jeg har Lungerne fulde af Luften fra en Verden, hvor enhver Ytring af aandeligt Liv slaas ned med Politiknipler?

Hvordan skal jeg kunne oprøres i min Sjæls Inderste over en Minister, som begunstiger sine Venner, naar jeg har Ørene fulde af gruelige Beretninger om en anden, som hænger sine Fjender?

Nej, nej … jeg maa være forsigtig og holde til Raade med, hvad jeg har.

Resolut vender jeg Ryggen til Russerens Hus og gaar.

Helt gennem Villabyen gaar jeg, over Marker, hvor det gryende Foraar staar som en Dis om de pløjende og harvende Bønder, langs Floden, hvor de trækker de tungt lastede Pramme, ad lange, skønne s. 73Poppelalleer, forbi en Herregaard og ind i en stor Skov.

Det vrimler med Misteltene i Skoven. Hvert Træ omtrent har Toppen fuldt af dem. De hænger som grønne Kragereder og gynger i de bladløse Grene.

Bare paa Misteltenen mærker jeg, at jeg er langt borte … Misteltenen, som i Danmark er et Eventyr … saa sjælden og sælsom, at den blev valgt til Balders Bane.

Jeg husker ikke, om det er én eller to, vi har, hegnede og fredede, omstændelig stedfæstede og beskrevne, besøgte af andægtige Botanikere, som kommer langvejs fra. Maaske den ene eller de to er døde, siden den

Gang jeg studerede Naturen med store, glade Øjne og længtes brændende efter at sé dem.

Nu om Dage sælges de jo læssevis hver Jul paa Grønttorvet i København. De kommer sagtens fra England, hvor de hænger under Loftet, og hvor den Kavallér, som lokker sin Dame hen under Kvisten, har Ret til et Kys. Eller fra Frankrig, hvor de s. 74kysser Pigerne hele Aaret rundt under hvert Træ i Skoven.

Men det kommer sig naturligvis af Sædernes Forfald.

I gamle Dage skulde her i Frankrig en uskyldig og hvidklædt Yngling i selve den hellige Midsommernat skære Misteltenen med en Guldsegl. Saa vandt han sin Elskede og Lykken i Livet.

Dengang var der nok knap Tid paa Misteltenen.

Men efterhaanden blev det sagtens skralt med de unge Mænds Uskyldighed, og Guldsegle fandt man vel heller ikke mere paa Gaden. Saa nu florerer Misteltenen i Fred.

Jeg gaar videre under de tusinde grønne Kragereder, faar fat i et Par af de løjerlige Kviste og sender Jer dem som Bevis paa, at jeg er i Eventyrland. Jeg tager dem af et fældet Træ. Jeg vilde saa gerne klatre op i Toppen af et af dem, der staar og lever, og hente min Trofæ dér. Men jeg er desværre for tyk. Og det s. 75vilde heldigvis ikke passe sig for en Bedstefar.

Det varer længe, inden jeg kommer ud af Skoven, og saa er jeg i det rigtige Bondeland. Jeg mærker det, da jeg naar en lille Landsby og slaar mig ned i Kroen for at spise og hvile mig efter den lange Tur og finde Maaden, hvorpaa jeg skal komme tilbage til Paris.

Det er en rigtig Bondekro.

De sér naturligvis paa mig, for her kommer jo ikke fremmede hver Dag. Men de behersker deres Nysgerrighed. Der er overmaade snavset alle Vegne, og Maden er slem. Jeg har et bestemt Indtryk af, at der er en Stue for Honoratiores og bedre Mad at opdrive, men Værten er døv for mine Forestillinger. Alligevel bestemmer jeg mig til at blive Natten over og faar anvist et Kammer og en Seng, som svarer til Maden.

Men de holder jo heller ikke Kro for min Skyld.

Kroen er for de indfødte Honoratiores, s. 76som kommer her om Aftenen og om Søndagen og tager sig en Flaske Vin. For den indfødte Bærme, som drikker sig fuld i Kælderstuen. For Dyrlæge og Doktor og Landmaaler, som tager herind engang imellem i Forbifarten. For de handelsrejsende, der kommer til bestemte Tider af Aaret og her som alle Vegne er de store Matadorer.

Mod Aften fyldtes Krostuen, og vidste jeg det ikke før, saa kan jeg nu sé, at disse Mennesker har nok i sig selv.

De stikker Hovederne sammen og hvisker lidt om mig, kan ikke regne ud, hvad jeg vil her, aner en eller anden Fare i mig. Værten beroliger dem med, at jeg er Udlænding. Saa bliver de enige om, at jeg rejser nok igen i Morgen.

Og saa vender de tilbage til deres eget.

De trumfer i Bordet og raaber op og lér lunt med kolde Bondeøjne. De har deres Dramaer og deres Rænkespil, som jeg ikke kender, men som jeg nu og da sér glimte i deres Ord og Øjne.

s. 77Jeg forstaar ikke, at dette Sted kan være saa uberørt, saa fed Egnen er, saa velstaaende Beboerne, og saa nær ved Paris. Men jeg morer mig godt ved at sé paa dem og bliver siddende i Krostuen over min Vin, saa længe de er der.

Mens jeg spiser min ringe Aftensmad, bliver det mig klart, at det Land, hvor de fremmede har det daarligst, naturligvis er det, hvor de indfødte har det bedst.

Hvilken Tanke jeg skænker alle patriotiske Turistforeninger.

Saa gaar jeg til mit Kammer, som vender ud til Æblehaven.

Jeg kan ikke sove.

Træt er jeg godt nok, men der er noget, som holder mig vaagen. Det prikker i mine Aarer og gør mine Øjne store. Jeg véd ikke, hvad det er, men giver mig det glad i Vold, som den farende Svend jeg for Tiden er.

Mit Lys har jeg ingen Brug for og slukker det straks. Det koster mig stor Møje at faa Vinduet hamret op, men omsider s. 78lykkes det da. Den kolde Luft strømmer over mit Ansigt, mens jeg lytter efter, om ingen i Kroen

er bleven urolig ved den Larm, jeg har gjort. Men der er stille. Jeg sidder med Albuen i Karmen og sér ud i Haven.

Jeg kender jo ikke det mindste til Haven, men jeg gætter mig rundt i den som Maanelyset falder over den. Jeg følger Gangen til venstre ned til Hjørnet ud imod Marken, hvor den ender i det dunkle Lysthus. Jeg klæder Træer og Buske i grønt, hænger Bær paa deres Grene. Jeg tænder Bondelilliernes røde Luer rundt om i alle Kroge.

Nu kogler Maanen mig Spillet af Hænde.

Der er fem unge Kirsebærtræer, som livagtig for mine Øjne gaar frem over Græsset med hinanden om Livet. De snakker om de Rober, de skal have paa til den favre Vaar, de venter saa saare.

„Hvor langt er du … ak, jeg er færdig med min forlængst … Det kan for min Skyld komme i Morgen den Dag …“

s. 79Men I maa ikke tro, de fem søde Piger er ene om det.

Der er ærbare Nonnentiter og snerpede Rainetter … koleriske Caviller og fromme Paradisæbler … uskyldige Rosenæbler og pikante Pigeon’er.

De kommer frem paa Rad med travle Trin. Nu staar de i en hyggelig Sladreklynge og drøfter Aarets Udsigter, mens de strikker paa deres Foraarstøj.

Der er slanke Pæretræer, som fortæller, at de som sædvanlig møder i bar hvidt …

Gud staa mig bi … der er en gammel fin Gravenstén …

Hun er gaaet meget stærkt ud i Toppen og bærer sikkert kun i Ny og Næ med Aars Mellemrum et Par Æbler. Men hun vil minsandten ogsaa være med.

Jeg sér saa tydelig, som jeg sèr Jer, hvordan hun sidder paa sin egen Stub, fremadbøjet, med Haanden bag Øret for at opfange, hvad de andre siger. Hun er jo bleven døv med Aarene. Men hun er s. 80ægte. Hun rokker utaalmodig paa Stubben, til de bliver opmærksomme paa, at der er noget, hun vil sige, og flokkes ærbødig om hendes Alderdom og Erfaring.

„Bryd Jer aldrig om det … bryd Jer aldrig om det. Det betyder ingenting. Det var meget værre i atten hundrede og ni og tredive, og da bar jeg to Tønder storartet Frugt …“

Hun har sagt, hvad hun vilde, og de tænker om det, hvad de vil. Æblekonerne snakker sammen igen, Kirsebærtræerne vandrer og hvisker.

Men den gamle Gravenstén er sunket sammen paa sin Stub og mumler om, at hun har et Sted endnu en Knop eller to med dejlig rødt og hvidt i, saa hun skal nok komme med … hun skal nok komme med …

Aa, Børn … hvor er det smukt …

Og hvor er jeg lykkelig over, at jeg har sét det saa tit og kan sé det endnu.

Første Gang, jeg saa det, var den Dag, jeg blev Student med anden Karaktér.

s. 81Hele Familien skammede sig over mig. Huset var fyldt i alle Kroge med dæmpet, alvorsfuld Tale om, hvor haabløs sort min Fremtid saa ud.

Men jeg gik rundt med Smil paa Mund og Sang i Sindet. Jeg havde jo Udmærkelsen i Lommen.

… Med ét Slag staar alle Træerne paa Plads igen.

Jeg forstaar det ikke. Maanen kogler som før, Natten er skøn, og jeg har ikke rørt en Finger og ikke en Tanke, som kan forstyrre Eventyret.

Saa faar jeg Øje paa en Stige, der er stillet op i et af Træerne. Der staar en Karl og holder paa den. Oppe i Træet sidder et Pigebarn.

Hvad mon i Verden vil hun i Æbletræerne paa denne Aarsens Tid …

Maaske Misteltenen …

Nu skratter Karlens Stemme i den stille Nat.

„Jeanne … Jeanne … tag dig i Agt, Jeanne … jeg kan sé dine Bén.“

s. 82 „Ja, men Jean … er de da ikke pæne…“

Og saa forstaar jeg jo, at Æbletræet maatte skynde sig paa Plads, fordi Stigen skulde derop.

For hvad der er Ret for en gammel, fin Gravenstén, maa da være billigt for to unge Mennesker af Bondestanden.